

Manuál k metodě předběžné identifikace mimořádně nadaných dětí NOMI

Charakteristika:

Screeningová metoda NOMI slouží k předběžné identifikaci mimořádně nadaných dětí především v mateřských školách. Pedagogy mateřských škol vede k tomu, aby se co nejlépe zaměřili na specifické potřeby mimořádně nadaných dětí, podporovali jejich rozvoj, vytvářeli pro ně stimulační prostředí a nakonec navrhli jejich rodičům komplexní vyšetření intelektu psychologem v pedagogicko-psychologické poradně, dosáhli nadprůměrného výsledku. Nástroj může po důkladném seznámení využít každý pedagog pracující s předškolními dětmi.

Metoda se skládá z osmi úkolů, na nichž se ukáže schopnost dítěte řešit problémy způsoby, které jsou pro mimořádně nadání charakteristické. Přesnost metody je možné zvýšit kombinací s další metodou identifikace mimořádně nadaných dětí. Slouží pouze k prvotní identifikaci nadaného dítěte a k další práci s ním. Nenahrazuje komplexní vyšetření intelektu psychologem.

Metoda mapuje následující projevy nadání, které se může projevit v jedné nebo více z těchto oblastí:

A) INTELEKTOVÉ SCHOPNOSTI, DOVEDNOSTI A PROJEVY:

- 1. Verbální schopnosti:** široká slovní zásoba, přesné a adekvátní vyjadřování myšlenek, adekvátní používání slov i neobvyklých slovních obrátů
- 2. Abstrakce & analýza:** schopnost zobecňovat (události, informace apod.), porozumění prostřednictvím analyzování materiálu, rozpoznání detailů v materiálu, vnímání příčinnosti a předvídání důsledků a účinků, chápání vztahů a souvislostí mezi jevy a informacemi
- 3. Řešení problémů:** rychlý vhled do problému, schopnost strukturovat úkol, rychlé rozpoznání důležitých informací v materiálu, vytváření strategií řešení různých úkolů, hierarchizace postupů a stanovení priorit, kritické hodnocení výsledků činnosti
- 4. Paměť:** rychlé vybavování z dlouhodobé paměti, dobrá krátkodobá paměť

B) TVOŘIVOST:

- 5. Tvořivost:** rychlý vhled do problému, imaginace, experimentování s podnětovým materiálem
- 6. Alternativní myšlení:** hledání alternativ řešení problémů, změna směru uvažování při řešení úkolů
- 7. Originalita:** značný smysl pro humor, obliba slovních hříček, situačních vtipů, produkce originálních myšlenek a nápadů, navrhování nových způsobů řešení, rozpracování a rozvádění vlastních nápadů do detailů

C) DALŠÍ SCHOPNOSTI, DOVEDNOSTI A PROJEVY CHARAKTERISTICKÉ PRO MIMOŘÁDNÉ NADÁNÍ:

- má široký rozsah vědomostí
- dokáže aplikovat naučené v různých situacích
- umí jasně vyjádřit, co právě potřebuje
- dobře komunikuje s vrstevníky i dospělými
- dovede vést ostatní, když je to potřebné
- umí si dobře zorganizovat práci bez zbytečných časových ztrát
- je nekonformní a má odvahu vyjádřit vlastní názor
- projevuje cit a vnitřnost k estetickým vlastnostem věcí
- dovede při činnostech předvídat možná úskalí
- dokáže si zjistit informace, které potřebuje k řešení úkolu
- dokáže pracovat samostatně bez vedení dospělého
- dovede poradit ostatním dětem
- jeví schopnost řešit úkol tak dlouho, dokud ho nepovažuje za vyřešený

Pomůcky:

Metoda NOMI sestává z těchto tištěných materiálů, které jsou k dispozici ke stažení z: <https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/3322>.

- Instrukce pro administrátora obsahující Metodické poznámky k administraci a vyhodnocení a 3 sady kartiček s obrázky
- Záznamový list

Příručka **Instrukce pro administrátora** je nespotebnební a můžete ji použít opakovaně. Je třeba mít k dispozici **barevnou** verzi příručky. K příručce patří také 3 sady kartiček s obrázky, 4 hrací kostky, 1 obyčejná tužka a volný list papíru.

Dále je pro každé dítě potřeba mít připravený **Záznamový list**, kam si zaznamenáváte výsledky.

Před testováním si barevně vytiskněte příručku Instrukce pro administrátora, přílohu příručky (tři sady kartiček s obrázky), s nimiž bude dítě pracovat, a záznamový list pro hodnocení jeho výkonu. Dále si připravte volný list papíru, tužku a čtyři hrací kostky.

Cíl:

Cílem metody je identifikace mimořádně nadaných dětí hravou formou pomocí dialogu. V rámci metody se posuzují verbální schopnosti, schopnosti abstrakce a analýzy, řešení problémů, paměť, tvořivost, schopnost alternativního myšlení a originalita, ale i další schopnosti týkající se komunikace, organizace práce, samostatnosti a dalších.

Velikost skupiny:

Identifikace probíhá individuálně formou rozhovoru s jedním dítětem. Jsou tedy přítomni dva: pedagog a dítě.

Čas, frekvence setkávání:

„Testování“ probíhá hravou formou v **individuálním kontaktu po dobu cca 30–40 min. NOMI můžete aplikovat u jednoho dítěte po jednotlivých částech, je však nutné dokončení jednoho započatého podúkolu ve stejném dni.** Můžete tedy aplikovat 8 částí NOMI v osmi různých dnech, pokud to provoz MŠ nebo jiné okolnosti vyžadují.

Postup:

- Úkoly zadávejte individuálně podle pokynů v dokumentu Instrukce pro administrátora, kde jsou jednotlivé úkoly detailně vysvětleny.
- Pořadí zadávaných úloh není závazné, můžete ho měnit podle situace a naladění dítěte.
- Upravte prostředí tak, aby dítě nebylo ničím rušeno (přítomnost ostatních lidí, televize, rádio atd.).
- Zkoušky provádějte u stolu, jehož výška je přiměřená výšce dítěte.
- K dítěti zaujměte vstřícný a povzbuzující postoj, ale nenapovídejte mu.
- Před prvním použitím metody si úkoly pečlivě projděte a připravte si všechny pomůcky.
- Nejdříve si zadání vyzkoušejte na sobě nebo na jiné osobě (např. vlastním dítěti předškolního věku).
- Počítejte s tím, že každé dítě zaujme jiný druh úkolu, ani nadaní nemusejí pracovat s nadšením po celou dobu.

Poznámky k jednotlivým úlohám

1. Počty

Tento úkol nemívá žádné problémy v administraci, které by vyžadovaly metodické řešení. Pro některé mimořádně nadané děti je charakteristické, že nezapočítávají jen nakreslené položky (kola, oči), ale i možná rezervní kola v kufru auta, oči examinátora, hraček a oči na obrázcích v místnosti.

2. Analogie

Při administraci musí dvojice zůstat rozložené, aby dítě mělo případně možnost své nesprávné volby opravit. Pořadí sestavených dvojic není důležité.

Hodnocení

Posuzujte, zda dítě chápe **podstatu úkolu** (srovnávání podle nějakého znaku, analogie). V instrukcích jsou dány dvojice možností, které jsou běžné.

- Pokud dítě uvede jiné **kombinace**, zeptejte se ho na vysvětlení a uznáte-li logickou souvislost, můžete je započítat jako správné.
- Za **originální** odpovědi považujte ty, které mají zdůvodněnou logickou souvislost, a přitom jsou neobvyklé. Např. *okna-nos* (oběma mohou procházet dovnitř pachy, vzduch) nebo *pusa-anténa* (obě mají souvislost s produkcí zvuků, slouží ke komunikaci, dorozumění).
- Pokud dítě řadí dvojice prvků pouze na základě vnější podoby - umístění, tvaru a párovost (např. *2 kytičky - 2 oči*), žádejte ho o zdůvodnění. Není-li schopno svou volbu vysvětlit logicky, nehodnoťte jako správné řešení.
- Pokud dítě části domu pojmenuje špatně, opravte ho. Např. *ústa* některé děti označují jako *měsíček*, *střechu* jako *trojúhelník*.

3. Zajímavý tvor

Tento úkol je celý zaměřený na **originalitu** - proto pokud dítě splní jednotlivé části úkolu, automaticky získává nejméně jeden bod za originalitu. Druhý bod za originalitu získávají pouze výjimečná (neobvyklá) řešení.

Úkol 1 - kresba: nehodnoťte výtvarné provedení kresby - 1 bod získává za jakoukoliv smysluplnou kresbu (plus 1 bod za originalitu).

- Druhý bod za originalitu získávají výjimečně zajímavé kresby nebo i použití neobvyklých prvků u jinak běžného tvora (např. *pes s křídly*) - podle komentáře dítěte (př. je-li to „*pes s křídly*“, jedná se o jednobodovou odpověď, zatímco např. „*křídlovn psovitý*“ skórujte jako originální).

Úkol 2 - pojmenování: pokud ani po opakovaném upozornění nevytvoří originální jméno, nebo použije existující jméno lidské, zvířecí nebo známé pohádkové bytosti, získává nula bodů - nesplněno.

- Druhý bod za originalitu nezískávají odpovědi obsahující koncovku *-saurus* a obdoby běžných jmen.

Úkol 3 - vyprávění příběhu: započítejte jako splněno, pokud dítě vytvoří jakýkoliv příběh - stačí jedna věta, pokud zachycuje popis nějakého děje. Příklad: *XXX spadl do bláta...* Zznamenejte celé sdělení dítěte, pokud je rozsáhlé, použijte zvláštní list papíru.

- Druhý bod za originalitu získávají výjimečně propracovaná, zajímavá, neobvyklá vyprávění s alespoň jednou zápletkou.
- Pokud dítě vypráví příběh, který zná (např. příběh o dráčkovi, který slyšelo stejný den v MŠ), nehodnoťte originalitu vyprávění více než 1 bodem.
- Příběh dokonalého tvora může být originální, i když kresba sama o sobě dostala bodové hodnocení originality 1 (tzn. že nedostala zvlášť bod za originalitu).

Úkol 4 - sebehodnocení: započítejte jako splněno pouze v případě, že dítě svou volbu slovně okomentuje, zdůvodní. V tomto úkolu není originalita hodnocena.

4. Kostky

Je nutné, aby dítě vidělo kostky shora, nikoliv ze strany. Případně je k tomuto účelu vložte do nějaké malé krabičky.

Hodnocení:

Zaznamenávejte všechna řešení, za každé správné dejte 1 bod.

V tomto úkolu se nehodnotí originalita - existuje pouze konečný počet správných odpovědí (6).

5. Co by se stalo, kdyby...

Odpovědi, které nesouvisí s nabízenou proměnou a dítě je nedokáže zdůvodnit, hodnotíte nulou. Příklady nesprávných odpovědí: *Lidi s křídly by zakousl pes. Byli by naštvaní, že všechny domy jsou stejné* (bez zdůvodnění).

6. Řady symbolů

Za každý správně doplněný obrázek (včetně nácvičné řady) dostane dítě 1 bod.

Druhá řada je náročný úkol, ale právě proto diagnosticky významná pro identifikaci mimořádného nadání. Pokud v této řadě dítě doplní správně poslední obrázek, ale předchozí ne, považujte úkol za nesplněný (znamená to, že volba byla náhodná - dítě posloupnost nepochopilo).

7. Absurdní situace

Při čtení instrukcí je dítěti můžete několikrát zopakovat.

Děti často odpovídají, že ježek neumí plavat. Tuto odpověď nehodnoťte bodem, protože ježek plavat umí.

Příklad originální odpovědi: *Ježek nemůže užovku zachránit, protože nemá ruce.*

8. Kategorie

Úkol A:

Při utváření kategorií může dítě předměty i přeskupovat, tedy jednu kartičku zařadit do více skupinek. Tuto možnost mu můžete i sami nabídnout.

V levém sloupcu tabulky napište název kategorie, který dítě uvede (např. *voda, oblečení, hračky*). Kategorie nemusí být explicitně pojmenována (*prut, potok, gumáky, klobouk* - „*věci na chytání ryb*“), ale dítě musí objasnit souvislost mezi předměty

(např. *mič-voda: s mičem si může hrát ve vodě*). Naproti tomu nezapočítejte jako správné, pokud dítě vypráví příběh, např. *panenka si hraje s mičem*.

- Když dítě přiřadí panence předměty jako člověku, např. klobouk, triko, deštník, boty, neuznávejte toto řešení (panenka nemůže být součástí této skupiny).
- Kategorizaci podle barev hodnotte jako správnou např. *deštník, mič, voda - obsahují modrou*.

Úkol B:

Je přípustné řadu slov dítěti několikrát zopakovat - není to úkol zaměřený na paměť.

Pokud dítě v části B nezvládlo první sadu podnětových slov (*ptáci*), nemusíte mu druhou ani předkládat.

- Jestliže dítě vytvoří svou vlastní kategorii (nejen ptáci, pohyb-sport) a zařazení předmětů do ní zdůvodní, započítejte jako platné řešení (např. *slepice, kohout - domácí chovaná zvířata X zvířata žijící volně*).
- Jestliže dítě zařadí do správně utvořené kategorie slovo, které tam nepatří, počítejte jako chybné řešení.

Vyhodnocení:

Na přední straně Záznamového listu NOMI najdete tabulku s identifikačními údaji dítěte.

V průběhu rozhovoru si zaznamenávejte výkony dítěte do záznamového archu. V prostředním sloupci vidíte, kolik bodů můžete dítěti dát za různé druhy řešení, zatímco v sloupci úplně napravo bodově hodnotíte míru originality řešení. V případech, kdy originalitu hodnotit nemůžete, je pole vyšrafované.

I. Počty

1) *Auta s koly*

Řešení	Bodové ohodnocení za splnění/nesplnění úkolu		Bodové ohodnocení za originalitu	
	splněno	nesplněno	řešení je originální	řešení nevykazuje znaky originality
Napočítá 6 kol.	1	0		
Kola napočítá po dvojicích nebo vhladem (ihned řekne celkový výsledek).	1	0		
Napočítá 12 kol (i ta, co nejsou vidět).	1	0		
Počítá i rezervy, nebo má jiné originální řešení.	1	0	1	0
	Celkem:		Celkem:	
Body celkem:				

Úvodní tabulku záznamového listu „**Podněty k pozorování**“ nemusíte vyplňovat ve všech řádcích.

Počet bodů z jednotlivých tabulek přeneste do tabulky „**Celkové hodnocení**“ na konci záznamového listu a sečtěte zvlášť body za splněné úkoly a zvlášť body za originalitu.

Výsledek porovnejte s tabulkou, v níž jsou stanoveny hranice úspěšnosti v NOMI.

Vyhodnocení úspěšnosti v NOMI

Na základě statistického zpracování screeningové metody Mgr. Jiřím Havigerem v září 2011 bylo zjištěno, že metoda NOMI je ze statistického hlediska metodou, jejíž výsledky prokazatelně koreluji s výsledky ve Wechslerově inteligenční škále pro děti (WISC III.). Korelace jsou statisticky průkazné ($\text{sig} < 0,05$, vztah mezi NOMI a WISC III existuje). Na základě tohoto zpracování byly stanoveny hranice úspěšnosti v NOMI specifikované v následující tabulce.

Body celkem	Výsledné hodnocení	Procentuální zastoupení dětí dosahujících tohoto výsledku
<20	podprůměrný výsledek	10 % dětí
20-55	průměrný a mírně nadprůměrný výsledek	80 % dětí
>55	výrazně nadprůměrný výsledek	10 % dětí

Zdroje:

[1] NOMI - Instrukce pro administrátora. Nadané dítě.eu. [online] Dostupné z: <https://database.op-vk.cz/Project/Detail/3322>

[2] NOMI - Záznamový list. Nadané dítě.eu. [online] Dostupné z: <https://database.op-vk.cz/Project/Detail/3322>

[3] NOMI - Metodika MND MŠ s NOMI. Nadané dítě.eu. [online] Dostupné z: <https://database.op-vk.cz/Project/Detail/3322>

[4] NOMI - Metodické poznámky k NOMI. Nadané dítě.eu. [online] Dostupné z: <https://database.op-vk.cz/Project/Detail/3322>

Tato metoda vznikla v rámci grantu: Vytvoření systému nominace a identifikace dětí, žáků a žákyň s mimořádným nadáním a modulu optimalizace uspokojování jejich specifických vzdělávacích potřeb zvyšováním kompetencí pedagogických pracovníků a pracovníků MŠ a ZŠ reg. číslo projektu: CZ.1.07/1.2.01/02.0006.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY.